

ТЕМА 2. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ РЕЖИМІВ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ

Завдання 1

Встановіть, з яким міжнародним режимом експортного контролю насамперед пов'язана кожна ситуація:

1. Українське підприємство планує міжнародну передачу високоточного верстата, який може застосовуватися для виробництва компонентів військової техніки.

2. Підприємство планує експорт обладнання, спеціально призначеного для ядерного реактора.

3. Фармацевтична компанія отримала замовлення на лабораторне обладнання, яке може використовуватися під час роботи з біологічними агентами.

4. Іноземний замовник хоче придбати навігаційне обладнання, придатне для використання в ракетній системі.

5. Планується міжнародна передача військового обладнання.

6. Компанія експортує промислову хімічну речовину, що потенційно може бути використана в програмі створення хімічної зброї.

7. Іноземному партнеру передається програмне забезпечення, пов'язане з ракетними технологіями.

8. Планується передача обладнання подвійного використання, потенційно релевантного ядерному паливному циклу.

Для кожної ситуації зазначте:

- міжнародний режим;
- сфера контролю;
- потенційний ризик;
- інформація, яку необхідно отримати про кінцевого користувача;
- інформація про кінцеве використання.

Завдання 2

Заповніть таблицю

Критерій	Вассенаарська домовленість	Групи ядерних постачальників	Комітет Цангера	Австралійська група	Режиму контролю за ракетними технологіями
Рік створення					
Основна мета					
Основна сфера контролю					
Основні об'єкти контролю					
Тип контрольного списку					

Роль кінцевого використання					
Чи охоплює товари подвійного використання					
Чи охоплює технології/ПЗ					
Участь України					
Значення для економічної безпеки					

Сформулюйте три спільні риси та три принципові відмінності між режимами.

Завдання 3

Оцініть твердження: «Якщо товар охоплюється міжнародним режимом експортного контролю, підприємство повинно звернутися до відповідного міжнародного режиму за дозволом на його експорт».

Визначте, чи правильне це твердження.

Поясніть:

- хто фактично приймає рішення щодо конкретної міжнародної передачі;
- яку роль відіграє міжнародний режим;
- яку роль відіграє держава;
- як міжнародні правила перетворюються на обов'язкові для експортера вимоги.

Завдання 4

Українське підприємство виробляє високоточне обладнання для металообробки. Іноземна компанія замовила декілька одиниць обладнання для «виробництва деталей промислового призначення».

Під час перевірки встановлено:

- компанія-покупець створена 8 місяців тому;
- на її вебсайті відсутня інформація про виробничі потужності;
- технічні характеристики замовленого обладнання значно перевищують характеристики обладнання, яке зазвичай використовується у заявленій сфері;
- покупець просить здійснити поставку через посередника у третій державі;
- інформація про фактичне місце встановлення обладнання не надається;
- покупець наполягає на терміновому виконанні контракту.

Необхідно:

1. Визначити потенційні критичні точки.
2. Встановити, чому цивільне призначення товару не виключає експортно-контрольного ризику.
3. Визначити міжнародний режим, який насамперед необхідно врахувати.
4. Встановити інформацію, необхідну для перевірки кінцевого користувача.
5. Встановити інформацію про кінцеве використання, яку потрібно отримати.
6. Оцінити ризик перенаправлення товару.
7. Визначити подальші дії експортера.

8. Сформулювати перелік документів та відомостей, які доцільно запросити у покупця.

Завдання 5

Український університет отримав пропозицію взяти участь у міжнародному дослідницькому проєкті. Проєкт передбачає:

- дослідження нових біологічних матеріалів;
- передачу лабораторних методик;
- доступ іноземних дослідників до результатів експериментів;
- використання спеціалізованого лабораторного обладнання;
- передачу частини технічної документації через хмарне сховище.

Поставки фізичних товарів за межі України на першому етапі не передбачаються. Дайте відповіді:

1. Чи означає відсутність фізичного експорту відсутність експортно-контрольних ризиків?
2. Який міжнародний режим потенційно може бути релевантним?
3. Які об'єкти міжнародної передачі необхідно перевірити?
4. Чи може технічна документація бути значущою для експортного контролю?
5. Які ризики створює хмарний доступ?
6. Яку інформацію про іноземних партнерів необхідно перевірити?
7. Які внутрішні процедури університету доцільно застосувати до початку проєкту?

Завдання 6

Розгляньте чотири міжнародні операції:

Ситуація А. Експорт лабораторного обладнання до відомого медичного університету для діагностики інфекційних захворювань.

Ситуація Б. Продаж великої кількості специфічної хімічної речовини компанії, профіль якої не пов'язаний із хімічним виробництвом.

Ситуація В. Передача біотехнологічного обладнання новоствореній приватній лабораторії, яка не повідомляє джерела фінансування.

Ситуація Г. Спільний міжнародний фармацевтичний проєкт із відомою дослідницькою установою.

Розташуйте ситуації за рівнем необхідної уваги до експортно-контрольного ризику та обґрунтуйте, які фактори потребують перевірки в кожному випадку.

Визначте, чому сама наявність законного медичного, фармацевтичного або промислового застосування не усуває необхідності аналізу кінцевого використання. Саме подвійність можливого застосування хімічних і біологічних матеріалів та обладнання становить одну з ключових проблем Австралійської групи.

Завдання 7

Українська компанія бере участь у міжнародному цивільному космічному проєкті. Іноземному партнеру планується передати:

- елементи системи навігації;

- програмне забезпечення системи керування;
- технічну документацію;
- результати випробувань;
- консультації українських інженерів.

Замовник заявляє, що всі результати використовуватимуться виключно для мирної космічної програми.

Студенти повинні пояснити:

1. Чому мирне космічне призначення саме по собі не усуває необхідності експортно-контрольної перевірки?
2. Який міжнародний режим необхідно врахувати?
3. Що саме є об'єктом перевірки?
4. Яку роль відіграє кінцевий користувач?
5. Як перевірити кінцеве використання?
6. Які ризики може створювати передача програмного забезпечення?
7. Які ризики пов'язані з консультаціями інженерів?

Завдання 8

Визначте, чи можливі ситуації, коли один товар або технологія потенційно стосується більше ніж одного міжнародного режиму.

Розгляньте:

високоточний верстат; спеціалізований навігаційна система; програмне забезпечення; лабораторне обладнання; безпілотна система.

Для кожного об'єкта побудуйте модель за наступними складовими:

- цивільне застосування;
- потенційне чутливе застосування;
- можливий міжнародний режим;
- інформація, необхідна для остаточного висновку.

Головна умова: не можна визначати режим лише за назвою товару. Необхідно пояснити, яких технічних характеристик або відомостей про використання бракує.

Завдання 9

Розташуйте елементи у правильній послідовності:

національний контрольний список; міжнародний режим; підприємство-експортер; міжнародний контрольний список; дозвільна процедура; національне законодавство; компетентний державний орган; керівні принципи режиму; перевірка конкретної операції; рішення щодо міжнародної передачі.

Після побудови ланцюга поясніть:

- на якому рівні формується міжнародний стандарт;
- на якому рівні він набуває практичного нормативного значення;
- хто здійснює ідентифікацію товару;
- хто приймає рішення щодо дозволу;
- яку роль відіграє експортер.

Завдання 10

Визначте помилку в кожному твердженні та сформулюйте правильний підхід.

1. «Товар цивільний, тому експортний контроль не застосовується».
2. «Покупець не перебуває під санкціями, отже інших перевірок не потрібно».
3. «Товар не включено до контрольного списку – операція автоматично безпечна».
4. «Міжнародний режим сам видає дозвіл на експорт».
5. «Якщо товар фізично не перетинає кордон, експортного контролю немає».
6. «Достатньо перевірити безпосереднього покупця; кінцевий користувач значення не має».
7. «Якщо мета проєкту наукова, технологічна інформація може передаватися без перевірки».
8. «Усі товари, пов'язані з МТСР, є ракетами».
9. «Групи ядерних постачальників і Комітет Цангера – це один і той самий режим».
10. «Експортний контроль завжди означає заборону експорту».

Завдання 11. «Україна в системі міжнародних режимів»

Складіть хронологічну карту участі України в міжнародних режимах експортного контролю.

Для кожного режиму визначте:

- назва;
- рік/період приєднання України;
- сфера контролю;
- значення для України;
- галузі національної економіки, на які режим має найбільший вплив.

Окремо поясніть значення участі України за наступними напрямками: міжнародно-безпековий; нормативний; інформаційний; економічний; євроінтеграційний.

Матеріал лекції характеризує участь України саме через ці взаємопов'язані виміри. 2

Тестування

1. Основною функцією міжнародних режимів експортного контролю є:

- А) безпосередня видача експортних ліцензій;
- Б) координація підходів держав до контролю чутливих міжнародних передач;
- В) встановлення митних тарифів;
- Г) регулювання валютних операцій.

2. Вассенаарська домовленість насамперед охоплює:

- А) лише ядерні матеріали;
- Б) хімічні речовини;
- В) звичайні озброєння та товари і технології подвійного використання;
- Г) виключно ракети.

3. Тригерний список пов'язаний насамперед із:

- А) Комітетом Цангера;
- Б) Австралійською групою;
- В) МТСР;
- Г) СОТ.

4. Керівні принципи Групи ядерних постачальників стосується:

- А) лише готової ядерної зброї;
- Б) ядерно-пов'язаних товарів, обладнання, ПЗ і технологій подвійного використання;
- В) звичайних озброєнь;
- Г) митного оформлення.

5. Австралійська група спеціалізується на:

- А) ракетних технологіях;
- Б) хімічних і біологічних ризиках;
- В) фінансових операціях;
- Г) звичайних озброєннях.

6. Режим контролю за ракетними технологіями насамперед спрямований на контроль:

- А) засобів доставки ЗМЗ та пов'язаних технологій;
- Б) банківських операцій;
- В) ядерних реакторів;
- Г) медичних препаратів.

7. Включення товару до контрольного списку:

- А) завжди означає повну заборону експорту;
- Б) зазвичай означає необхідність застосування відповідних контрольних/дозвільних процедур;
- В) не має значення для експортера;
- Г) автоматично дозволяє експорт.

8. Всеохоплюючий контроль може застосовуватися:

- А) лише до військової техніки;
- Б) до нелістингових товарів за наявності визначених ризиків кінцевого використання;
- В) лише до імпорту;
- Г) виключно до ядерних реакторів.

9. Рішення щодо конкретної експортної ліцензії переважно приймає:

- А) міжнародний режим;
- Б) ООН;
- В) компетентний орган відповідної держави;
- Г) іноземний покупець.

10. Україна:

- А) не бере участі в міжнародних режимах;
- Б) бере участь лише у Вассенаарській домовленості;
- В) інтегрована до системи основних багатосторонніх режимів експортного контролю;
- Г) бере участь лише в Режимі контролю за ракетними технологіями.

Теми для доповідей та презентацій

1. Міжнародні режими експортного контролю в системі глобальної економічної безпеки.
2. Еволюція багатосторонньої системи експортного контролю.
3. Вассенаарська домовленість: передумови створення та сучасне значення.
4. Контроль товарів і технологій подвійного використання в межах Вассенаарської домовленості.
5. Група ядерних постачальників у міжнародній системі нерозповсюдження.
6. Комітет Цангера та його роль у реалізації положень ДНЯЗ.
7. Trigger List як інструмент ядерного експортного контролю.
8. Група ядерних постачальників і Комітет Цангера: спільні та відмінні риси.
9. Австралійська група та міжнародний контроль хімічних товарів і технологій.
10. Біотехнології та біологічні агенти як об'єкти експортного контролю.
11. Режим контролю за ракетними технологіями: мета та механізми функціонування.
12. Режим контролю за ракетними технологіями і міжнародне співробітництво у космічній сфері.
13. Контроль програмного забезпечення і технологій у міжнародних режимах експортного контролю.
14. Нематеріальні передачі технологій у системі міжнародного експортного контролю.
15. Всеохоплюючий контроль та його значення для протидії розповсюдженню.
16. Контроль кінцевого користувача та кінцевого використання в міжнародних режимах.
17. Імплементация міжнародних контрольних списків у національній системі експортного контролю.
18. Участь України у Вассенаарській домовленості.
19. Україна в Групі ядерних постачальників та Комітеті Цангера.
20. Участь України в Австралійській групі та Режимі контролю за ракетними технологіями.
21. Міжнародні режими експортного контролю та економічна безпека України.
22. Міжнародні режими експортного контролю та високотехнологічна торгівля.
23. Експортний контроль і безпека міжнародних наукових досліджень.
24. Роль університетів у дотриманні міжнародних вимог експортного контролю.